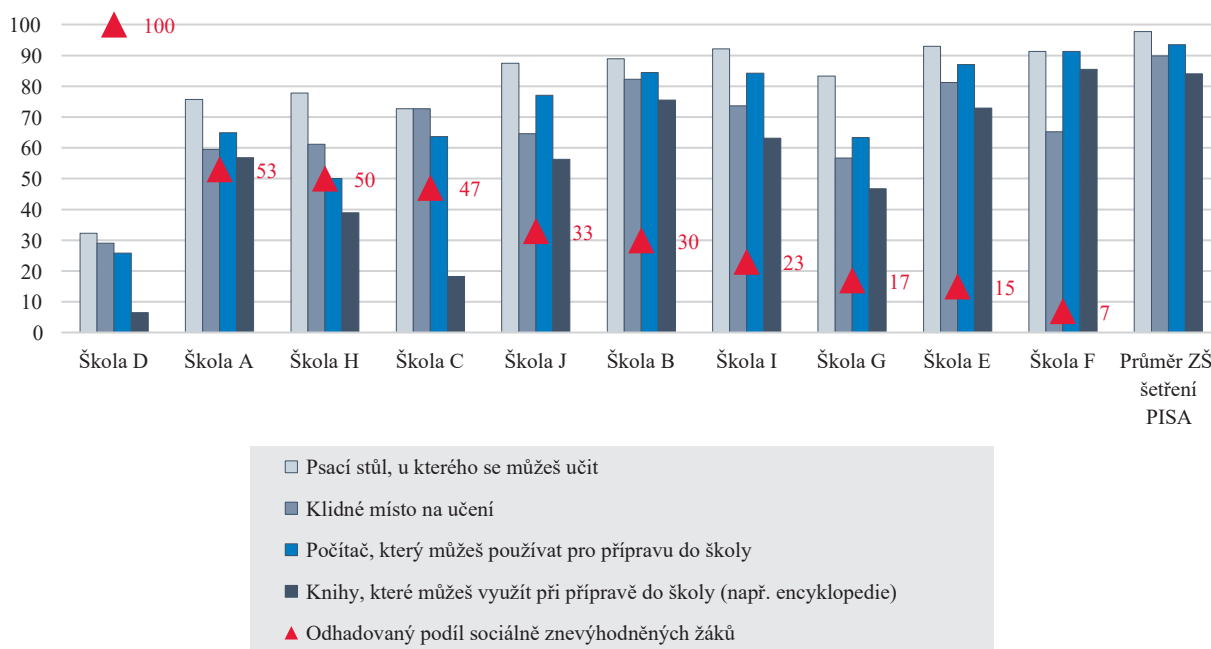

je potřeba uvést, že se jich problematika sociálního znevýhodnění často dotýká a v některých případech může docházet stejně jako u tří škol v tematickém šetření k souběhu vzdělávání zvýšeného počtu žáků cizinců a žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí vzhledem k tomu, že obě tyto skupiny vyhledávají proinkluzivně nastavené školy s vyšší mírou individuální podpory. Specificky může jít u žáků cizinců o zkušenosti s válečným konfliktem v domovské zemi, s rozdělením rodiny, životem v provizorních podmínkách, o velmi vysoké pracovní zaneprázdnění rodičů, absenci rodinných a dalších sociálních podpůrných sítí, nízkou kompetenci rodičů k podpoře dětí ve vzdělávání v českém jazyce, špatnou orientaci rodičů v systému vzdělávacích institucí a v poradenském systému.

Na základě monitoringu situace ve vybraných školách je tedy možné konstatovat, že znevýhodnění dané podmínkami v rodinách žáků, které mají dopad do jejich vzdělávání, nelze omezovat jen na problematiku vyloučených lokalit a rozhodně jej nelze považovat za znevýhodnění dané etnickým původem žáků, byť tam, kde dochází k souběhu sociálního znevýhodnění a odlišného etnického původu, je samozřejmě potřeba zohledňovat i další, konkrétně romská specifika.

Následující graf dokresluje dopady znevýhodnění na základě odpovědí žáků 8. a 9. ročníků v žákovském dotazníku zkonstruovaném na základě vybraných baterií otázek pro žáky z dotazníku šetření PISA. Znázorněny jsou rozdíly ve vybavení domácností žáků pro učení³¹. Zatímco v ČR má toto vybavení k dispozici více než 80 % žáků základních škol, v navštívených školách byla úroveň vybavení nižší. Např. zatímco klidné místo pro učení má doma 90 % českých žáků, v extrémním případě školy vzdělávající pouze žáky ze znevýhodněného prostředí jde o necelých 30 % žáků. Toto zjištění potvrzuje správnost dále uváděných strategií škol zaměřených na pomoc s domácí přípravou žáků.

GRAF 1 | Vybavení domácností žáků pro učení (podíl žáků, kteří mají dané vybavení k dispozici, v %) – porovnání navštívených škol s průměrem ČR

Značné rozdíly mezi žáky jednotlivých škol navštívených v rámci šetření se projevily také v položkách vypovídajících o kulturním zázemí žáků (vybavení domácností klasickou a uměleckou literaturou a dalšími uměleckými díly).

Žáci v navštívených školách ovšem ve srovnání se žáky, kteří odpovídali na stejné položky dotazníku v rámci šetření PISA³², nevnímali nižší míru podpory rodičů pro vzdělávání, což je v rozporu s výpověďmi učitelů o nízké podpoře rodin části žáků. V otázce vnímané podpory rodičů při obtížích ve škole byly v některých školách odpovědi žáků dokonce mírně nad průměrem ČR. Tento nesoulad je možné vysvětlit poskytovanou emoční podporou rodičů, která ovšem nevyovídá o tom, jak mohou svým dětem reálně ve vzdělávání pomoci.

³¹ Položky odpovídají otázkám žákovského dotazníku PISA, které vstupují do škály domácích zdrojů pro vzdělávání HEDRES. Udáván je podíl žáků, kteří mají doma uvedené vybavení, v %.

³² Položky škály EMOSUPS žákovského dotazníku PISA: Rodiče se zajímají o mé školní aktivity; Rodiče podporují mou snahu o úspěch ve škole; Rodiče mě podporují, když mám ve škole nějaké potíže; Rodiče ve mně pěstují sebedůvěru. Započítány i školy z pilotního šetření.